

Riksdagens protokoll

2010/11:89

Fredagen den 15 april

Kl. 09.00 – 10.20



Protokoll
2010/11:89

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Bodil Ceballos* (MP) avsagt sig uppdraget som suppleant i justitieutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till justitieutskottet

Talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Mehmet Kaplan som suppleant i justitieutskottet.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i justitieutskottet
Mehmet Kaplan (MP)

3 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet och kulturutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 24 till 25 i konstitutionsutskottet
från 25 till 26 i kulturutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

4 § Val av extra suppleanter i konstitutionsutskottet och kulturutskottet

Företogs val av extra suppleanter i konstitutionsutskottet och kulturutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet

Lars Lilja (S)

suppleant i kulturutskottet

Anders Åkesson (C)

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2010/11:255 om avgifter i skolan

Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Rossana Dinamarca har frågat om jag avser att ta initiativ till att utvärdera vilka effekter den ändring i skollagen får som gör det möjligt att ta ut avgifter i skolan. Vidare har jag fått frågan om vilka åtgärder jag kommer att vidta för att elever inte ska tvingas avstå från aktiviteter i skolan med mera för att de inte har råd och om jag ska verka för att det införs en övre gräns för den maximala kostnaden som en elev eller dess föräldrar kan bli skyldiga att betala.

Herr talman! Principen om en avgiftsfri utbildning är en av hörnstenarna inom den svenska utbildningspolitiken. Rätten till likvärdig utbildning av hög kvalitet får aldrig vara beroende av den enskilda individens ekonomiska förutsättningar. För att ytterligare betona detta har regeringen i den nya skollagen infört ett uttryckligt förbud mot att ta ut avgifter i samband med ansökan om plats vid en skola oavsett huvudman.

Både 1985 års skollag och den nya skollagen, som träder i kraft i år, medger att det får förekomma enstaka inslag i utbildningen som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna eller deras föräldrar. Statens skolinspektion har dock uppmärksammat att allt fler skolor arrangerar aktiviteter och skolresor som medför kostnader som kan vara betungande för elever och föräldrar. Dessa skolor erbjuder ofta kostnadsfria alternativ för dem som inte vill delta, men Skolinspektionen har i tillsynsbeslut ansett att detta inte är förenligt med skolans värdegrund.

Det är mycket vanligt att elever och föräldrar genom frivilliga aktiviteter hjälper till med att samla in pengar till aktiviteten. Denna typ av frivilliga aktiviteter som insamlingar och liknande får dock aldrig hamna i konflikt med principen om en avgiftsfri utbildning. Det får heller inte finnas någon koppling mellan hur mycket en elev bidrar med och elevens möjligheter att få delta i aktiviteten.

Min uppfattning är att skolresor och liknande aktiviteter är naturliga inslag i utbildningen som kan ge eleverna värdefulla erfarenheter och kunskaper. Av den nya skollagen framgår att det i samband med skolresor och liknande aktiviteter, i enstaka fall under ett läsår, får förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Enligt den nya lagen ska sådana aktiviteter vara öppna för alla elever oavsett

om elevens vårdnadshavare väljer att bidra eller inte. Av lagens förarbeten framgår att det inte är godtagbart att skolan erbjuder kostnadsfria alternativ för de elever vars vårdnadshavare inte vill betala.

Bidraget från vårdnadshavaren måste både vara och framstå som helt frivilligt. Skolinspektionen har i tillsynsbeslut uttalat att en skola som tar emot bidrag måste försäkra sig om att det organiseras på sådant sätt att bidraget upplevs som frivilligt och inte som en avgift. Ersättningen från elevens vårdnadshavare får inte överstiga självkostnaden för aktiviteten. Det är Skolinspektionen, herr talman, som utövar tillsyn över att bestämmelser om avgiftsfrihet följs och att vårdnadshavarnas bidrag till skolresor och andra aktiviteter är frivilliga.

Anf. 2 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! I går började försäljningen av majblommor, och vi såg ett pressmeddelande från Regeringskansliet om att man skulle köpa en. Det här förpliktigar också. Vi har i övrigt alla de andra dagarna sett hur man bedriver en politik som gör att barnfattigdomen ökar. Det är en barnfattigdom som handlar om 220 000 barn, och det är en ökande siffra. Det är ett faktum, och det är framför allt i skolan som det blir extra tydligt.

Det finns många exempel på att barn inte kunnat delta på utflykter. Det handlar inte alltid om att lärare inte är engagerade, det handlar om att föräldrar och barn gör allt för att dölja sin fattigdom. Därför behövs ökad kunskap om detta, och det behövs en lagstiftning som är tydlig. Jag vill gärna att Jan Björklund svarar på om det kan finnas ett tak. Det är dags att sätta in ett tak, vad som ska gälla. Jag vill att det ska vara så att man inte tar ut några avgifter.

Precis som Jan Björklund kan jag tycka att det är viktigt med skolutflykter. De kan vara värdefulla erfarenheter och ge goda kunskaper. Men de måste vara till för alla, det ska inte bero på pengarna. Det handlar sällan om – som Jan Björklund uttryckte det – att man inte vill betala som förälder utan om att man inte har den möjligheten. Det kan te sig för oss två som en liten kostnad att fixa en matsäck, men det är de små utgifterna tillsammans som blir ett problem.

Jag ska ta ett exempel från mig själv som förälder. I november förra året fick vi ett brev från skolan där man skulle ha skridskoåkning. Man bad föräldrarna om att skicka med skridskor. Man skulle åka två gånger – före jul och efter. Jag följde med vid ett av dessa tillfällen. Det var två barn som inte hade skridskor, och de satt vid sidan av rinken i två timmar.

Det här är inte acceptabelt. Regeringen har en politik som är lite å ena sidan och å andra sidan. Varför ska det ligga på föräldrarna att bekosta det som är så värdefullt?

Anf. 3 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Rossana Dinamarca och jag har samma utgångspunkt. Det ska vara avgiftsfritt, alla ska delta och ingen ska behöva stå vid sidan av för att föräldrarna inte har råd. Vi har samma utgångspunkt.

Prot. 2010/11:89
15 april

*Svar på
interpellationer*

Skridskoåkning togs som exempel. Jag kan inte göra Skolinspektionens jobb, men jag föreställer mig att en sådan sak skulle få kritik enligt dagens lagstiftning. Alla ska ha samma möjligheter att delta oavsett föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.

Om vi är överens om den utgångspunkten, hur konstruerar man ett regelverk? Det är lite grann det vi diskuterar här. Jag menar att det blir för fyrkantigt att säga att man inte får göra sådant. Jag kan ta ett exempel från min egen familj. I morse skulle äldsta grabben ha med sig matsäck, för de skulle göra en utflykt. Jag gjorde därför pannkakor i morse. Ska det vara förbjudet?

Var går gränsen? Böckerna ska klädas i skyddande plast eller papper, som de flesta föräldrar fått göra, och annat sådant har de fått göra. Ska det vara förbjudet? Det blir en orimlig effekt. Man måste skjutsa barnen till skolan. Det är en viss kostnad förenat med det, men barnen ska till skolan. Det finns kostnader som är mycket små som följer av föräldraskapet. Det blir helt orimliga effekter att förbjuda detta att skicka med barnen pannkaka för att de ska på en utflykt.

Att sätta noll och förbud är inte rimligt, det får för långtgående konsekvenser, såvida Rossana Dinamarca tycker att det är rimligt att förbjuda pannkakorna. Om man inte tycker det måste man fundera på: Hur ska det konstrueras? Då menar jag att det inte är möjligt att sätta ett exakt belopp. Man har principer och regler, och jag tycker att den riktigaste principen att det aldrig får organiseras på ett sådant sätt att några hamnar utanför. Det får inte organiseras så. Det är principen, och sedan måste inspektionen följa detta. Sedan måste vi i huvudsak utgå från att rektorer och lärare har sunt förnuft, och har de inte det har vi en skolinspektion som inspekterar och korregerar.

Det finns nio miljoner medborgare i Sverige. Det finns över en miljon ungar i den svenska skolan. Det går inte att lagreglera varje detalj, utan man måste utgå från att det finns ett sunt förnuft i tillämpningen av lagar och regler. Det skulle vara för långtgående att förbjuda föräldrar att skicka med en matsäck på morgonen. Det går liksom inte.

I mina grabbars klass spelar man nu kulspel. Det betyder att alla har med sig några puttekulor de har köpt i affären, naturligtvis för privata pengar. Är det förbjudet eller är det tillåtet? Det är inte möjligt att reglera allting i detalj.

Principen är att ingen får hamna utanför. Sedan måste vi utgå från att det finns sunt förnuft i tillämpningen. Sedan har vi en inspektion som granskar, och när det blir galet ska inspektionen ha tuffa maktmedel att ta till. Det är min åsikt.

Anf. 4 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! Det här handlar om vad man utsätter barn för. Som barn gör man allting för att dölja den situation man lever i. Man är i allra högsta grad medveten om sina föräldrars dåliga ekonomiska situation.

Jag träffade en åttaåring för ett tag sedan som hade hål i både tröja och byxor och var ledsen för att hans pappa var sjukskriven och hade väldigt dåligt med pengar. Han berättade att hans pappa var så ledsen och ville att han skulle vara glad igen.

Jan Björklund drar upp ett exempel med pannkakor och undrar om det är så farligt. Men vore det inte bättre att skolan stod för de där matsäckarna, att man hämtade sin matsäck där på morgonen? Då blir det inte någon utsatthet för barnen. Jag tycker att det blir en lite raljant ton när man inte ser detta. Du och jag, Björklund, har råd att fixa de där pannkakorna och kanske till och med lite extra. Men tänk att det är lov och man är på fritis, och så frågar några av barnen: Får jag ta med mitt Nintendo DS? Ett Nintendo DS kostar runt 1 500 kronor. Det är inte alla som kan ha det. Här blir det väldigt tydligt vilka som har och vilka som inte har. Detta är en situation som vi måste undvika att utsätta barn för.

Sedan handlar det naturligtvis också om en politik för att minska barnfattigdomen och se till att barnens föräldrar har en rimlig levnads-situation.

Som sagt är det framför allt i skolan som barnfattigdomen blir extra tydlig. Jag blir väldigt beklämd när Jan Björklund inte vill ta tag i det. Jag tycker inte att skolan ska ta ut några som helst avgifter, om det nu är pannkakor eller vad det kan handla om. Det är de små avgifterna sammanlagt som blir ett problem för en familj.

Anf. 5 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Det var ju väldigt klargörande, men jag tror att det är ett väldigt kontroversiellt budskap som Rossana Dinamarca nu kommer med: Det ska vara förbjudet i Sverige att be föräldrarna att skicka med en matsäck när man ska göra en utflykt vid något enstaka tillfälle. Jag tror att Sveriges föräldrar tycker att en sådan politik skulle vara fullständigt verklighetsfrämmande. Men jag tackar för det raka beskedet. Det är väldigt klargörande för synen på ansvarsfördelningen mellan hem och skola. På den punkten har vi olika uppfattningar.

Min uppfattning är att detta aldrig får organiseras på ett sådant sätt att några känner sig utanför. Det är det vi försöker fånga i lagstiftningen. Ni styrde ju i tolv år med Socialdemokraterna. Det är samma lagstiftning. Vi förtydligar den nu ännu mer. Det har förekommit situationer som inte har varit bra, och därför görs nu lagstiftningen ännu tydligare. I stället för att bara skriva att det får vara obetydliga kostnader skriver vi nu att det inte får organiseras så att någon känner sig utanför. Det är i de termerna det beskrivs.

Sedan är det naturligtvis en fråga om sunt förnuft hos lärare och rektorer. Rossana Dinamarca utgår från att lärare och rektorer är något slags korkade personer som organiserar saker så att barn ska känna sig utanför, och så vill hon reglera varje sak. Går du ut på en skola kan du se att några har dyrare jackor än andra. Hur långt ska man gå i regleringen av detta? Det måste finnas ett sunt förnuft, ett föräldraansvar och ett ansvar från de professionella i skolan. Det finns lagar och regler. Vi har våra moraliska utgångspunkter, som är i stort sett likartade, nämligen att ingen får ställas utanför. Vi har också en inspektion som granskar detta och kritiserar när det görs fel.

Det Rossana Dinamarca föreslår är väldigt långtgående. Så långt är inte jag beredd att gå. Men jag är absolut beredd att försvara en politik som tar sin utgångspunkt i värderingen att ingenting får organiseras så att några känner sig utanför.

När det till sist gäller barnfattigdomen, som Rossana Dinamarca återkommer till, är det riktigt att den ökade 2008 jämfört med 2007 eftersom vi gick in i en ekonomisk kris. Den är dock lägre både 2008 och 2007 än under vart och ett av de tolv år som Vänsterpartiet stöttade regeringspolitiken. Den har alltså sjunkit successivt. Men det är riktigt: Mitt under den ekonomiska krisen ökade arbetslösheten något, och då ökar per definition också barnfattigdomen.

Det är en allvarlig utmaning att människor är arbetslösa. Ofta är det ensamstående föräldrar som blir arbetslösa, och det är det som genererar barnfattigdom: Man har svag inkomst från början och får naturligtvis svaga ersättningar när man blir arbetslös, och så hamnar barnen under en viss ekonomisk nivå. Detta ökade något under lågkonjunkturen. Min bedömning är att när konjunkturen tar fart igen minskar barnfattigdomen. Men trots finanskrisen är barnfattigdomen väsentligt lägre än under vart och ett av de tolv år som Vänsterpartiet var med och organiserade den ekonomiska politiken i Sverige. Detta är dock en viktig utmaning, och den ska vi ta tag i.

Sammanfattningsvis: Undervisningen i Sverige ska vara kostnadsfri. Skolan ska vara kostnadsfri. Enstaka inslag av typen att man skickar med eleverna matsäck tycker inte jag går att förbjuda. Men ingen verksamhet i skolan får organiseras så att enskilda barn på grund av föräldrarnas inkomstnivå känner sig utanför.

Anf. 6 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! Verksamheten ska organiseras så att ingen känner sig utanför, säger Jan Björklund. Men på vilket sätt gör man det då? Det är inte bara matsäcken det handlar om; det kanske handlar om en biobiljett, en teaterbiljett eller en museibiljett.

Jag tror inte att det handlar om att lärare eller rektorer är korkade, men det finns en okunskap om barnfattigdomens villkor. Därför hade det varit önskvärt om regeringen hade kunnat vara tydligare. Det vi såg med den gamla skollagen var att den inte var tillräckligt tydlig, och den nya skollagen har inte blivit tydligare. Det hade varit bra om Jan Björklund åtminstone tydligt hade sagt: Detta är högstanivån för vad det får kosta under ett läsår. Men inte ens det kan Jan Björklund sträcka sig till.

Låt oss återigen ta det här matsäcksexemplet: Varför är det inte rimligt att skolans bispisning erbjuder varje elev en matsäck innan man sticker på morgonen? Vad är problemet med det? Vi betalar ju ändå med skattemedel för skolluncherna.

Det handlar om de sammanlagda små utgifterna. De är små för dig och mig, Jan Björklund, men det finns 220 000 barn som lever i fattigdom på grund av att deras föräldrar inte har ekonomi. Då är 20 spänn eller 50 spänn väldigt mycket pengar, särskilt om man dessutom har flera barn.

Jag vet att detta inte går att driva så långt som att reglera vilka kläder barn ska ha på sig, men den verksamhet som skolan erbjuder måste vara avgiftsfri. De här skolutflykterna, museibesöken och vad det kan vara är viktiga för alla barn; det säger Jan Björklund själv. Men låt då alla kunna vara med på samma villkor! Sätt inte barn i en situation där de skäms och väljer att hitta på saker som de gjort under en utflykt eller ett skollov därför att de inte vill visa sin fattigdom!

Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Det där tycker jag är ett problem. När man till exempel kommer tillbaka från sommarlovet berättar några att de har varit utomlands och andra har inte haft resurser att göra det utan hittar på. Jag håller med om att det är ett stort problem. Men hur motverkar vi det med att man inte får skicka med en matsäck? Det har väl inte med det att göra?

Rossana Dinamarca radar upp mängder av problem, och jag håller med om huvuddelen av dem. Men de löses väl inte med detta? Det här blir bara att man med petimätere regleringar stoppar saker som nästan alla tycker är helt rimliga för att försöka hindra något som inte alls träffas av de här regelförändringarna. Ska det i framtiden vara förbjudet att be föräldrarna att plasta in boken för att skydda den, Rossana Dinamarca?

Varför kan inte skolköket skicka med frukost? Ja, det kanske det kan. Det är väl tillåtet. Men vi vet ju allihop att skolköket inte är i gång på morgonen. Det går i gång inför lunchen. Det skulle väl i praktiken betyda att dessa utflykter inte kommer att ske. Det blir verkligheten om man stramar åt detta för mycket. Nu vet jag inte exakt hur det var med den här utflykten i dag i min sons skola, men om det inte hade varit möjligt att skicka med pannkakor till den hade man förmodligen fått avstå från den. Det hade blivit en för stor apparat att dra i gång skolköket för att några barn skulle på utflykt. Då blir det ingenting i stället.

Det är den avvägningen vi måste göra, och jag tycker att det är rimligt att föräldrar – för det är föräldrarnas barn – står för vissa obetydliga kostnader av typen klä in böcker och skicka med matsäck någon gång. Gymnastikkläder förväntas man väl som förälder köpa åt barnen; det är i regel ingenting som skolan tillhandahåller. Det är den typen av mycket små, blygsamma kostnader. Säger man att allt detta ska vara förbjudet hamnar vi i en skola som jag tror att väldigt få föräldrar vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2010/11:303 om Iterprojektet

Anf. 8 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jonas Sjöstedt har frågat mig om jag kommer att driva en linje där man motsätter sig ytterligare finansiering till Iter och hur länge jag och den svenska regeringen är beredd att stödja Iterprojektet om inte konkreta framsteg påvisas.

Iter är ett globalt projekt för att gemensamt konstruera och använda en forskningsanläggning för kärnfusion – det vill säga sammanslagning av atomkärnor – som energikälla. Processen för kärnfusion skulle i framtiden kunna erbjuda möjlighet till en säker, ren och i princip gränslös källa för energiproduktion. Den skulle kunna ge förutsättningar för långsiktig energiförsörjning som är klimatvänligare än de flesta i dag kända och brukade alternativ. I det sammanhanget har Iterprojektet en avgörande roll.

Prot. 2010/11:89

15 april

Svar på
interpellationer

I dag drivs fusionsforskningsanläggningen Joint European Torus, den så kallade Jet, utanför Oxford i Storbritannien som ett europeiskt samarbete. Där har konkreta framsteg påvisats, men för att komma vidare med forskningen krävs det en betydligt större anläggning än Jet. Detta är bakgrunden till att Iter byggs.

Europeiska atomenergigemenskapen, Euratom, som består av EU:s medlemsstater, undertecknade tillsammans med Kina, Indien, Japan, Sydkorea, Ryssland och USA i november 2006 ett avtal om Iter. Enligt avtalet är Euratom värdpart, och det är Frankrike som är värdstat för Iterprojektet. Avtalet ger inte värdparten någon rätt att dra sig ur under de 35 år som avtalet löper.

Det europeiska bidraget finansieras till 80 procent av Euratom och till 20 procent av värdstaten Frankrike. Det innebär att Europa, inklusive Sverige, genom Euratom måste följa sina åtaganden enligt de internationella avtal som har ingåtts med syftet att utveckla energi ur kärnfusion.

Iteravtalet grundade sig vid undertecknandet på kostnadsuppskattningar från 2001, som i sin tur utgick från en preliminär design. Efter uppdaterad design stod det under våren 2010 klart att den totala kostnaden för det europeiska bidraget till Iterkonstruktionen skulle öka från 2,7 miljarder euro till 7,2 miljarder euro.

Efter behandling i Konkurrenskraftsrådet enades EU:s medlemsstater i juli 2010 om rådsslutsatser enligt vilka det europeiska bidraget till konstruktionsfasen måste begränsas till ett belopp på 6,6 miljarder euro, i stället för rapporterad kostnadsuppskattning på 7,2 miljarder euro.

Enligt rådets slutsatser ska också en plan för kostnadskontroll och besparingar genomföras och rapporteras årligen.

Rådet har enats om att ökade anslag om maximalt 1,3 miljarder euro inom ovan nämnda ram behövs för åren 2012–2013 i förhållande till det som redan har anslagits genom EU:s innevarande finansiella perspektiv 2007–2013. För regeringen är det högst angeläget att EU:s medlemsstater gemensamt strävar efter fortsatt kostnadsreduktion och förbättrad styrning i syfte att minska de totala kostnaderna för projektet.

Sverige har i direkta kostnader för perioden 2007–2010 bidragit med 148 000 euro i årsavgifter för medlemskap i den organisation som utgör Euratoms så kallade interna Iterorgan, Fusion for Energy. Bidraget från Euratom till Iter finansieras via EU:s budget.

Anf. 9 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Björklund för svaret.

Jag tror inte att det är någon överdrift att säga att Iter är på väg att utvecklas till något av ett europeiskt sorgebarn när det gäller forskningspolitiken. Jag tycker att en mening i statsrådets svar är speciellt värd att lyfta fram en gång till. Den lyder: ”Efter uppdaterad design stod det under våren 2010 klart att den totala kostnaden för det europeiska bidraget till Iterkonstruktionen skulle öka från 2,7 miljarder euro till 7,2 miljarder euro.”

På ren svenska kan man säga: Hoppsan, det blev 40 miljarder kronor dyrare. Det visar att projektet är bortom rimlig ekonomisk kontroll. Annars kan man inte plötsligt komma till en konklusion om att oj, här rök 40 miljarder kronor hastigt. Frågan är hur detta hanteras. Konkurrenskraftsrådet har satt en ram på 6,6 miljarder euro. Det är en svindlande

summa. Frågan är om den kommer att räcka, när man ser på Iterprojektets historia.

Man kan jämföra med hur EU satsar på energiforskning generellt. Under det sjunde ramprogrammet finns ett Tema Energi som får 2,3 miljarder euro – runt 20 miljarder kronor – mellan 2007 och 2013. En betydande andel av dessa pengar går till olika typer av kärnforskning. Detta leder osvikligen – hur man än räknar – till en konklusion att kärnforskningen, inklusive fusionsforskningen, får mångdubbelt mer än all annan energi sammantaget inom den europeiska unionen.

Frågan är om detta är rimligt. Den frågan vill jag gärna ställa till Jan Björklund: Är detta en rimlig prioritering från Europeiska unionens sida?

En annan viktig fråga att ställa sig är hur utsikterna för rimliga vetenskapliga resultat från reaktorn ser ut. Det skulle vara intressant att höra ministerns bild av hur man ser på de vetenskapliga framstegen. Vad hoppas ni på, ministern? Vilket år kommer det att bli produktion, genombrott eller någonting annat i denna forskningsverksamhet?

Detta sker mot bakgrund av att vi lever i en akut klimatkris där vi måste minska utsläppen av växthusgaser. Vi har också skenande oljepriser som tär hårt på den europeiska ekonomin. I detta läge skulle vi behöva omfattande investeringar i förnybara energikällor. Det finns i dag beprövade sådana som har kostnader som snabbt faller. Där ingår vinde-
nergien, solenergin och naturligtvis möjligheterna att spara energi genom energieffektivisering.

Om man satsade motsvarande belopp som man satsar på Iter skulle man nå ganska stora resultat i att minska beroendet av fossila bränslen och minska beroendet av oljeimport till den europeiska unionen. Därmed kommer frågan om inte detta är en gigantisk felsatsning om man inte kan förutse de vetenskapliga resultaten och om man lägger lejonparten av forskningspengarna till energiforskning på detta projekt.

Jag menar alltså att det finns allt starkare skäl att ifrågasätta om Iterprojektet är rimligt. Jag tror – det är nog ingen vild gissning – att man om några år igen kommer att be om mer pengar till detta projekt.

De två frågor jag skulle vilja fokusera denna del av diskussionen på är om ministern anser att det är en rimlig mix av energiforskningsmedlen från EU:s sida och hur man bedömer möjligheterna till vetenskapliga resultat i detta projekt.

Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Ja, jag anser att detta är rimligt. Det är väldigt dyra investeringar, det är ingen tvekan om det, men den stora anläggning för naturvetenskaplig forskning som Sverige nu tar på sig att bygga utanför Lund kommer att gå på 15–20 miljarder. Jonas Sjöstedt kan ju fråga om det är rimligt och vad som är de garanterade vetenskapliga resultaten. Jag kan säga: Ja, det är rimligt, men jag kan inte garantera några vetenskapliga resultat.

Det är nämligen innebörden i forskning. Om jag som politiker stod här och garanterade vetenskapliga resultat skulle jag grovt överskrida mina egentliga möjligheter att styra och påverka. Det är inte jag som åstadkommer vetenskapliga resultat. Vi gör dock självklart detta för att vi bedömer det som sannolikt att det går att få resultat och därför att de

Prot. 2010/11:89

15 april

*Svar på
interpellationer*

resultat man skulle kunna uppnå är så stora och omfattande att det bedöms rimligt gentemot investeringen.

Om mänskligheten knäcker denna energiform så att vi kan använda den skulle, vad vi kan överblicka i dag, en mycket stor del av världens energibehov tillgodoses med en ny energikälla som i praktiken är oändlig. Kan jag garantera detta? Nej, det kan jag inte. Möjligheten är dock väldigt stor. Jag vet inte vad Jonas Sjöstedt har för erfarenhet av forskning. Min egen är begränsad, men jag är ansvarig för den och förstår så mycket att man inte kan garantera resultat av forskning.

Det är klart att det är klimatkrisen som är själva utgångspunkten. Det är det som är själva utgångspunkten för detta, i alla fall för oss i Sverige. En energikälla som är i princip oändlig och i princip utan klimatpåverkan – det finns säkert någon liten någonstans i hela kedjan, men den är mycket liten jämfört med de flesta energikällor vi använder i dag – vore ett fantastiskt genombrott för mänskligheten och för klimatet. Det är, precis som Jonas Sjöstedt säger, det som måste vara vår utgångspunkt.

Anf. 11 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag inser mycket väl att man inte kan förutse vetenskapliga framsteg. Det ligger i sakens natur i forskningen. Men det är ändå rimligt att den som betalar försöker göra en sorts rimlig bedömning av när detta kan fungera och när det kan bli verklighet och hur stor sannolikheten är. Det är närmast vår skyldighet som politiker att göra det.

Både jag och Jan Björklund är gamla nog att ha upplevt folkomröstningen om kärnkraft i Sverige 1980. Jag minns så väl hur argumentationen gick då: Snart är fusionsenergin här. Det är en fråga om någotårtionde eller två kanske så har vi löst frågan om fusionsenergin, och då kommer den.

Man kan säga att det som är säkert med prognosen om fusionsenergi är att den alltid är densamma men att tidpunkten flyttas framåt i tiden, och därmed stämmer den inte speciellt bra.

Frågan är då: Vad är en rimlig kalkyl i fråga om när fusionsenergin faktiskt kan fungera? Jag medger gärna att man ska forska om den. Men det måste vara rimliga kostnader.

Men om man ställer detta i ett klimatperspektiv och tror att detta kanske kan fungera om 30 år är den trista nyheten att det då är för sent. Då måste vi nämligen ha ställt om vårt energisystem, annars har vi förstört jordens klimat för evigt. Därför duger det inte att säga att fusionsenergin ska fixa detta åt oss någon gång i framtiden. Därför är det så akut att vi nu måste storinvestera i de förnybara energikällorna och i energibesparing.

Jag menar att när man nu lägger lejonparten av EU:s forskningspengar i ett sådant osäkert projekt medan behoven är gigantiska av forskning för att ta fram tillämpningar när det gäller de förnybara energislaggen, inte minst mot bakgrund av eurokrisen som trasar sönder ekonomin i medlemsländerna och som gör att man behöver få investeringar för att minska oljeberoende och modernisera sina ekonomier, pekar alltmer på att detta är en gigantisk felsatsning.

Jag skulle därför vilja fråga om vår ansvarige minister har någon sorts uppfattning om vilket år som han räknar med att detta ska vara i funktion. Vad är målet? Det måste rimligen finnas ett mål att detta ska fungera

ungefär 2030, 2040 eller 2050. Finns det inget mål blir man ännu mer tveksam.

Prot. 2010/11:89
15 april

Anf. 12 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Vi talar naturligtvis om årtal på så pass lång sikt som Jonas Sjöstedt själv nämner. Detta kommer inte att finnas på plats operativt förrän då. Just denna försöksreaktor kommer naturligtvis att vara i gång om ett antal år. Men att detta sedan i nästa steg skulle kunna gå att kommersialisera och driva, då talar vi inte om att det kan ske i vår generation utan i nästa generation.

Men vi måste jobba både långsiktigt och kortsiktigt. Jag var med 1980. Då sade alla att vi om några år skulle kunna ersätta kärnkraften med vind- och solenergi. Ursäkt mig, men det är inte riktigt så. Vindkraften byggs ut nu bara därför att vi hårdsubventionerar den. Hade vi inte gjort det hade det inte byggts en enda vindsnurra. Solkraft på våra breddgrader funkar inte därför att det inte är tillräckligt med sol, åtminstone inte när vi behöver energi, nämligen under den kalla vintern.

Men det handlar om Sverige. Sverige har en förhållandevis mycket klimatvänlig energiförsörjning därför att vi har kärnkraft och vattenkraft. Men så är det inte globalt. I Kina öppnas nya kolkraftverk varje vecka. De är nybyggda, och de kommer tyvärr att finnas kvar 2030. Men det kommer att vara så. I Tyskland öppnar man nya kolgruvor. Det är till och med svenska statliga företag som gör det. Att man gör det i Tyskland beror på att man har bestämt sig för att avveckla kärnkraften.

Vi måste alltså jobba både långsiktigt och kortsiktigt. Vi måste jobba kortsiktigt med att investera i det som vi känner till och som vi kan. Vindkraften byggs ut i Sverige och även fjärrvärmesystem och annat. Vi har olika uppfattningar om kärnkraften, men vi har ändå släppt fram möjligheten att bygga nya reaktorer. Klimatfrågan är naturligtvis en utgångspunkt. Sedan har vi kanske olika uppfattningar om kärnkraften. Men det är därför som vi gör detta. Nya reaktorer som börjar byggas om några år kan leverera el på 2020-talet och dra ned vårt fossilberoende.

Men sedan måste vi också jobba mer långsiktigt. När det gäller de kärnkraftverk som vi har i dag började forskningen under andra världskriget, kan man säga. Då var det en militär nytta som man såg framför sig. Det var 70 år sedan. Men så småningom blev det en civil nytta.

Det är klart att forskning för stora forskningsgenombrott är mycket långsiktig. Man kan inte bara vara kortsiktig och säga att det som vi forskar om ska ge effekt nästa år, året därpå eller om tre år. Vi i vår generation måste också ta på oss att göra stora forskningsåtaganden för att problemen för våra barn och barnbarn ska kunna lösas. Det är mycket forskning.

Jonas Sjöstedt vill väl misstänkliggöra detta för att det går att koppla till kärnkraft som han är emot, och därför är just detta tveksamt. Men det finns mycket långsiktig forskning, bland annat medicinsk forskning, till exempel hur man ska bota cancer och annat. Alla förstår naturligtvis att det tar årtionden innan man slutligt löser detta. Men vi satsar mycket stora resurser på det ändå därför att forskning inte bara är kortsiktig. Vi måste också knäcka de stora gåtorna för framtiden för att se till att barn och barnbarn lever i en ännu bättre värld.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 13 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag har en grundläggande annorlunda syn på om fördelningen av resurser är rimlig. Är det rimligt att en så stor andel av EU:s forskningspengar går till kärnforskning och till fusionsenergi, medan man redan nu pressar kostnaderna på vind- och solenergi snabbt? Vindkraften är i dag rent ekonomiskt utan subventioner väl konkurrenskraftig i jämförelse med byggande av kärnkraft. Det är en väldigt snabb utveckling.

Jag menar att man inte ska sitta fast i gammalt tänkande.

En svag punkt i ministerns resonemang är bristen när det gäller att kunna förutse när detta kan bli tillämpligt eller när man kan nå något som helst resultat. Om man bygger sin argumentation på hänsyn till klimatet, vilket ministern gör, är den frågan avgörande. Den är helt avgörande. När man inte ens kan höfta på ett årtionde när då detta kan vara möjligt, då är detta sannolikt ingen väg att lösa den klimatkris som vi egentligen måste lösa under det närmaste årtiondet om vi ska hitta hållbara energisystem. Där är nog jag och ministern i grunden oeniga.

Jag skulle vilja ställa en sista fråga. Om det som hände 2010 händer igen, om man kommer från Iter och säger att det kostar 40 miljarder kronor till, vad säger Sverige då? Är vi med tanke på EU:s hårt trängda finanser beredda att säga att vi ska använda så stora resurser till projekt som vi inte vet om eller när de över huvud taget kommer att leda till någon typ av resultat?

Anf. 14 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag har stor respekt för att inte alla håller på med forskningspolitik. Men en sak har jag lärt mig. Om man skulle säga att man bara ska ösa in forskningsresurser i det som vi vet ger resultat och som man kan säga vilket år det blir, då kan vi lägga ned hela den svenska forskningspolitiken. Forskning fungerar inte så.

Jag kan säga så mycket som att detta naturligtvis är mycket långsiktiga forskningsinvesteringar. De kommer inte att ge resultat i närtid. Det som vi satsar på solenergiforskning kanske aldrig ger resultat. Ska vi dra in det då? På våra breddgrader kan man förmodligen använda solenergi för att värma vatten på sommaren. Men när vi verkligen behöver mycket energi när det är kallt och mörkt på vintern duger inte solenergin på våra breddgrader. Ska vi dra in alla anslag till denna forskning då, Jonas Sjöstedt, därför att vi inte kan förutsäga när den ger resultat? Men vi lägger forskningspengar på den ändå därför att det kanske finns en chans att den någon gång i framtiden ska ge avkastning.

Detta har betydligt större möjligheter. Det är krångligt, det är stort, och det är dyrt. Men det finns en möjlighet att lösa stora delar av de globala energiproblemen i framtiden för kommande generationer genom dessa projekt. Det är därför som vi är beredda att göra detta.

Varför en stor andel av EU:s budget går till detta beror på att vi har gjort den ansvarsfördelningen i Europa. Att forska om vindkraft och solkraft är billigare. För detta behövs inte denna typ av jätteanläggningar. Denna forskning betalar länderna själva. Sverige betalar ganska lite av sin forskningsbudget. Det är EU som finansierar detta, därför att vi har en gemensam anläggning, och då blir det en stor andel där.

Sedan tycker vi båda förmodligen att mer av EU:s budget borde gå till forskning och mindre till jordbruksstöd och annat. Men det är en annan diskussion.

Om vi har attityden att vi ska anslå forskningsmedel bara till projekt som vi vet exakt vilket årtal som de ger resultat och som vi är säkra på ger resultat, då kan vi lägga ned all forskning över huvud taget, för så fungerar inte forskning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2010/11:89
15 april

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2010/11:314 om föräldraskap vid assisterad befruktning

Anf. 15 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Jonas Gunnarsson har frågat mig om jag avser att ta initiativ till ett förslag till riksdagen som säkerställer att Sverige får en lagstiftning som ger barn födda av en kvinna som lever i ett samkönat förhållande rätt till sina två föräldrar.

Jag svarade på en fråga i samma ämne tidigare i år (2010/11:218).

Sedan den 1 juli 2005 får assisterad befruktning med donerade spermier utföras i svensk sjukvård beträffande en kvinna som är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna. Numera gäller detta även om kvinnorna är gifta. Maken, partnern eller sambon anses som förälder till det barn som föds, förutsatt att hon har samtyckt till behandlingen och att det är sannolikt att barnet har avlats genom den. Föräldraskapet fastställs genom bekräftelse eller dom.

De nu gällande bestämmelserna är således relativt nya. De innebar ett viktigt steg framåt när det gäller föräldraskap vid assisterad befruktning.

Betänkandet *Föräldraskap vid assisterad befruktning* (SOU 2007:3) innehåller förslag till ytterligare utveckling av lagstiftningen. Det föreslås att bestämmelserna om föräldraskap för en kvinna i ett samkönat par ska utvidgas till att gälla även vid assisterad befruktning utanför svensk sjukvård så att något faderskap inte heller i dessa fall ska fastställas. Om modern är gift eller partner med en kvinna föreslås också att den kvinnan automatiskt ska anses vara barnets förälder, på samma sätt som en man presumeras vara barnets far när modern är gift med en man.

Frågor om föräldraskap är av stor betydelse. Liksom när det gäller andra frågor som berör barn är det viktigt att det finns ett tydligt barnperspektiv. Regelsystemet måste utformas så att barnets intressen tillgodoses på bästa sätt. Betänkandet innehåller en rad svåra frågor som kräver noggranna överväganden.

Jag kan i dagsläget inte ange någon närmare tidsplan för arbetet med frågorna.

Anf. 16 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka justitieministern för svaret.

Sverige har kommit ganska långt vad gäller hbt-personers rättigheter och framför allt hbt-personers barns rättigheter och deras möjligheter att betraktas som likvärdiga med barn som lever i familjer med en mamma

och en pappa. Jag har förståelse för att det här är svåra frågor och att det kan vara juridiskt krångligt, men det är trots allt många som väntar på besked.

Problem kan uppstå när ett kvinnligt par väljer att till exempel använda sig av möjligheten som finns att åka till Danmark eller att lösa sin barnlöshet på något annat vis. Det är möjligheter som heterosexuella par kan använda sig av, och om de gör det erkänns det barn som kommer till som bådas, men det gör det inte för ett lesbiskt par. Det är det som är så underligt och som jag tycker att vi måste kunna lösa ganska snart. Problem kan till exempel uppstå vid skilsmässa innan barnets födelse eller om någon av de båda föräldrarna går bort.

Sverige och regeringen brukar ha ganska hög svansföring vad gäller hbt-personers rättigheter men också barns rättigheter, och här sammanfogas de här frågorna på ett ganska intrikat sätt. Även justitieministern själv har uppmärksammats för sitt engagemang i de här frågorna, bland annat på QX Gaygala, och det tycker jag är jättebra.

Nu har vi ändå väntat i fyra år. Utredningen lade fram sina förslag 2007. Fyra år är en ganska lång tid. Ända sedan den nya lagstiftningen kom på plats, 2007, har kritiken funnits i sex år. Även om den nya lagstiftningen självklart var en förbättring mot den tidigare kvarstår fortfarande de här problemen. De måste vi lösa, och det vore bra om vi kunde lösa dem så fort som möjligt. Därför tycker jag att det är ganska underligt att justitieministern inte åtminstone kan sätta en tidpunkt när vi kan förvänta oss ett förslag.

Anf. 17 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Man kan tycka att det borde finnas en tidsplan. Men det som är huvudfrågan här, och det kan vi vara överens om, är att här har vi problem när det gäller kvinnliga par som åker utomlands till Danmark och andra länder, därför att då har vi plötsligt ett barn som inte har samma trygghet och rättigheter som barn som kommer till genom assisterad befruktning på ett svenskt universitetssjukhus.

Det finns två grunddelar i den svenska lagstiftningen som jag tycker är viktiga. Den ena är barnets rätt att ha två föräldrar och den trygghet som det innebär att göra det så enkelt som det bara går. Det är viktigt. Den andra är barnets rätt till sitt genetiska ursprung. Där gäller den svenska lagstiftningen. Man kan, när man blir vuxen, ta reda på vem som är den biologiska fadern, om man nu har intresse av det.

Assisterad befruktning utomlands eller på andra sätt innebär svårigheter när det gäller att två partner ska godkänna det hela. De kan ju skaffa barn på mer än ett sätt, och det måste vara troligt att barnet kommer till genom den assisterade befruktningen. Det gör att man får vara lite formalistisk för att säkerställa det.

Det blir bekymmersamt när man åker utomlands och där man inte har samma tillgång till fakta om ursprung och annat som kan vara viktigt. Sedan har vi en problematik som jag tycker är riktigt knepig, och det är att det inte är ovanligt att homosexuella par väljer att bli föräldrar tillsammans med andra homosexuella par. Man gör en assisterad befruktning på lite privat väg, om jag får uttrycka det så. Då är det ofta så att den genetiska pappan vill vara pappa. Då har vi ytterligare ett problem. Det är då det tricksiga med juridiken kommer in: Hur gör man då? Vi anser

ju att man har rätt till sin genetiska bakgrund, men samtidigt vill vi inte låsa dörren för män i den här delen. Det är alltså ett antal parametrar som är rätt besvärliga.

Sedan är det ingen hemlighet att de här frågorna är kontroversiella och att det finns väldigt många uppfattningar. Och frågor av det här slaget brukar ta rätt lång tid. Jag har i färskt minne det arbete som vi har bedrivit för en könsneutral äktenskapslagstiftning. Det tar tid, men det blir väldigt bra i slutändan när alla har fått gå igenom och resonerat igenom det hela.

Jag tycker inte att fyra år är en evinnerlighet, även om jag förstår att det finns människor som är angelägna om att det ska gå snabbare. Men jag vill i vart fall se till att vi hittar lösningar som innebär att vi har barnperspektivet tydligt för ögonen. Och jag vill inte låsa rättigheter för människor som möjligen borde ha rättigheter i detta.

Debatten handlar väldigt mycket om vuxnas rättigheter: Ska det spela någon roll vilken sexuell läggning jag har, ska jag inte kunna skaffa barn, och så vidare? Jag har stor respekt för det. Men i de här frågorna har vi också att tillgodose rätten för barnet att ha två föräldrar, och det kan man åstadkomma snabbt, men barnet ska också kunna få veta om det har kommit till på ett annat sätt. Den rätten gäller oavsett om det är assisterad befruktning i ett homosexuellt eller heterosexuellt förhållande. Det är alltid barnets rätt.

Det tar tid. Jag erkänner det, men så är det. Och den här diskussionen är viktig.

Sedan finns det i betänkandet en hel del andra frågor som vi inte ska diskutera nu. Men där finns frågan om surrogatföräldrar och en del annat som är nog så knepigt ur lagstiftningssynpunkt.

Anf. 18 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jovisst, det är viktigt med frågan om till exempel det genetiska ursprunget. Men det konstiga i det här fallet är att det tydligen är extra viktigt för barn som kommer till i lesbiska förhållanden, eftersom samma krav inte ställs på heterosexuella par. Faderskapspresumtionen finns ju per automatik i alla lägen inom ramen för ett heterosexuellt äktenskap, medan den inte gör det när det gäller ett samkönat äktenskap. Det är här den olika behandlingen av olika par faktiskt finns. Eftersom de här reglerna existerar uppstår en form av särbehandling också av de barn som kommer till. Det vore bra om vi kunde lösa det här så snart som möjligt.

Vi har kunnat läsa i tidningen ganska nyligen om en kvinna och hennes partner som valt att åka till Danmark och vad som händer när de sedan separerar innan barnet är fött. De betraktar sig båda två som föräldrar, men den svenska lagstiftningen klarar inte av att erkänna båda två som föräldrar. Det är sorgligt, och det är framför allt sorgligt för det barn som blir till.

Sedan håller jag med justitieministern när det gäller alla problem hon tar upp, till exempel hur man ska hantera situationen att ett barn de facto kommer att ha fyra föräldrar. Det är också en fråga som vi behöver lösa. Jag håller med om att det vore bra om det kom initiativ från regeringen också på det området.

Prot. 2010/11:89
15 april

*Svar på
interpellationer*

Samma sak gäller vårdmoderskaps- eller surrogatmoderskapsfrågan som framför allt är viktig ur ett barnperspektiv. Möjligheten att få ett barn via surrogatmoderskap tar man sig. Det kan vi tycka vad vi vill om, men man tar sig den möjligheten. Vi måste se till att garantera dessa barns rätt till åtminstone två föräldrar.

Jag vet inte om justitieministern uppmärksammade det, men för ungefär en vecka sedan skickade RFSL ut ett pressmeddelande om att Kristdemokraterna förhindrar två viktiga hbt-reformer. Det handlar om köns-tillhörighet och ensamståendes möjlighet att få assisterad befruktning.

Det berör inte riktigt denna fråga, men på något sätt sprider sig känslan att det finns ett parti i regeringen som bromsar. Är det så ska regeringen vara ärlig. Då får vi börja ta initiativ i riksdagen – precis som man fick göra med den könsneutrala äktenskapslagstiftningen som firar tvåårsjubileum om några veckor. Jag är jättelycklig för att den finns, men det var inte regeringens förtjänst att vi fick denna lagstiftning på plats.

Är det den vägen vi ska behöva ta med all lagstiftning som rör hbt-personer i framtiden?

Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Så mycket har jag lärt mig av dessa frågor att jag vet att man inte ska vara så självklart säker på att det är vissa partier som stoppar. De här frågorna finns i alla partier, och de diskuteras fram- och baklänges eftersom de är komplicerade och ska så vara.

Det är riktigt att faderskapspresumtionen är olika för heterosexuella par och homosexuella. Det finns en historisk och möjligen biologisk förklaring till det. Det är ju enklare att fastställa vem som är moder, och sedan långt tillbaka utgår man från att den make en kvinna har i ett äktenskap är far till barnet. Faderskapet kan bara hävas genom domstol och dna-test eller genom att maken godkänner att en annan man är far till barnet. Så har det varit under lång tid, och det är rimligt att man försöker ha lagstiftningen så enkel som möjligt.

Situationen i homosexuella par är inte lika enkel. En homosexuell kvinna kan få barn på mer än ett vis. När man har en presumtion är det viktigt att den person som blir förälder nummer två vill vara det och kan anses vara det. Det är därför vi i vår lagstiftning har regler som säkerställer hur den assisterade befruktningen har gått till och att man godkänner behandlingen. Annars skulle vi kunna hamna i situationer som blir nog så knepiga i enskilda fall. Detta är svårt.

Min ambition är att vi ska hitta regler som utifrån ett barnperspektiv och utifrån att familjebildningar ser olika ut är så raka och så enkla som möjligt. Vi ska inte haka upp oss på att vi sedan länge har en presumtion när det gäller heterosexuella par, för det har varit ganska naturligt att det har blivit så.

Vad gör vi framöver? Vi diskuterar och arbetar med de olika förslag som finns i utredningen sedan tidigare och vänder och vrider på möjligheterna. Det är också viktigt att följa utvecklingen. Vi har en del komplicerade principer där vi inte har landat än, och det tror jag att man ska ha viss respekt för. Det gör att vi inte heller har någon tidsplan.

Många är angelägna om att få en rak regel, men det är viktigt att vi tänker två gånger av det enkla skälet att vi inte ska stänga dörrar för andra. Mitt intryck är att det har blivit vanligare att homosexuella par hittar andra lösningar än assisterad befruktning eftersom man vill ha en annan typ av familjebildning, och det fungerar bra. Vi får inte göra en lagstiftning som försvårar eller omöjliggör trygghet för barnet i dessa situationer. Då måste man kanske tänka en gång extra, och det tar lite tid.

Anf. 20 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jag är glad att justitieministern ser alla problem som finns och på något vis försöker bejaka de rättmätiga krav som regnbågsfamiljer har på en adekvat lagstiftning som fungerar för dem. Men problemet är att det inte händer något, och det är tragiskt.

Vi har en riksdag som är väldigt liberal i dessa frågor och som ofta har sett till att Sverige är världsledande i dessa frågor. Men helt plötsligt har det tagit stopp.

Frågan kvarstår. När kan vi förvänta oss att det kommer förslag? I andra svåra frågor som rör annat, till exempel sjukförsäkringen, går det jättefort för regeringen att komma med betänkanden till riksdagen och snabba beslut. Här får vi dock vänta väldigt länge.

Jag har stor respekt för alla de juridiska svårigheter som finns, men någon gång måste man sätta ned foten och komma med förslag så att vi har något att diskutera. Det är detta jag frågar efter. När kommer ni med förslag?

Anf. 21 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Den sista frågan har jag svarat på. Jag har ingen tidsplan i dag. Det är dock inte sant att det inte händer något. Det pågår en diskussion hela tiden som är otroligt viktig.

Ibland händer det att lagstiftningsarbetet går fort, men det gäller sällan familjerätt och etiska frågor som handlar om den snabba medicinska och tekniska utvecklingen och de olika möjligheter som den erbjuder för att lösa problem med barnlöshet och annat. Det brukar ta tid för att det är mycket svårare.

Det är viktigt för regeringen att ha barnperspektivet i fokus och se till att vi inte stänger dörrar som krånglar till det för det vi inte såg eller anade innan utan tänker två varv.

Utvecklingen i verkligheten har gått snabbt, och jag erkänner att lagstiftningen inte riktigt har hängtt med. Man får dock passa sig så att man inte gör fel.

Lagstiftning som rör föräldraskap är viktigt, och det berör många människor och ska verka över lång tid. Ett föräldraskap är för livet. Det är viktigt att man som människa medvetet tar sitt ansvar. Alla tar inte detta ansvar, oavsett om man är homosexuell eller heterosexuell. Lagstiftningen måste vara sådan att alla inser allvaret.

Vi driver också ett arbete på europeisk nivå med att diskutera familjerättsliga frågor, men det är inte nödvändigtvis så att det förenklar saken i dessa typer av sammanhang.

Vi har många remissyttranden som är positiva. Flera anser dock att frågan måste utredas mer och att vi inte har analyserat problemen tillräckligt. Det finns de som avstyrker förslagen när det gäller insemination

i egen regi, och både Barnombudsmannen och Socialstyrelsen undrar över barnperspektivet. Vi har alltså en del att ta tag i och arbeta med.

Det är inte så att inget händer. Vi kan dock inte lämna någon tidsplan för när förslagen kan vara klara.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2010/11:295 om Sveriges exportråds resa till Marocko

Anf. 22 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Jonas Sjöstedt har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att de affärer som Sveriges exportråd uppmuntrar till med Marocko inte ska omfatta varor från ockuperade områden samt vilka åtgärder som jag tänker vidta för att genom Exportrådet främja handel med västsaharier på västsahariernas egna villkor där arbetstillfällena och intäkter kommer det västsahariska folket till del.

Låt mig först, för ordningens skull, påpeka att den resa som Jonas Sjöstedt åsyftar i sin interpellation inte ägde rum.

Sveriges exportråd är ett organ för exportfrämjande under Utrikesdepartementet och arbetar i linje med regeringens politik i frågan om Västsahara. Exportrådet har ingen egen politisk linje gentemot länder, utan arbetar som en del av svensk närvaro runt om i världen och som en del i Sveriges samlade handelspolitik.

Sverige har tydligt gjort klart att all handel med Marocko ska ske i överensstämmelse med folkrätten. I detta är vi och kommer att fortsätta att vara konsekventa.

Som svenskt organ för exportfrämjande är Exportrådet mån om att de marockanska företag som man har kontakt med inte exploaterar naturresurser från västsaharisk mark eller har sin produktion på västsaharisk mark utan att det kommer saharier till godo.

Anf. 23 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för hennes svar på interpellationen.

Vi ser nu en glädjande men osäker utveckling i Nordafrika där gamla despoter har fått ge vika i länder som Tunisien och Egypten. Vi ser hur kraven på förändring reses i länder som Syrien, Libyen, Algeriet, Marocko, Bahrain och Jemen. Även om det råder stor osäkerhet om hur detta kommer att sluta är det i grunden oerhört glädjande att denna demokratiska revolt sker.

Frågan är hur vi ska förhålla oss och hur vi har förhållit oss. När vi tittar tillbaka självkritiskt, inte minst på EU:s agerande, kan vi se att flera av dessa auktoritära regimerna har haft nära och goda band med Europeiska unionen. Sverige är nog inte den värsta eleven i klassen av EU-länderna, men vi har varit en del av det. Vi kan se på Tunisiens diktator, som har en nära förbindelse med Frankrike. Vi kan se på Mubarak i Egypten. Och vi kan inte minst se på Marocko, som är något av EU:s favorit i den nordafrikanska regionen.

Problemet med politiken är att den ofta ändras när det är för sent. Vi lär oss läxan för sent. Jag menar att vi nu har en chans att rätta till det genom att vara mer konsekventa i vår politik. Om vi ser på Marocko ser vi en viss reformtendens. Den ska naturligtvis välkomnas. Den nya kungen är betydligt mer modern än den gamle kungen, men det är fortfarande kungen som bestämmer i Marocko. Hans makt får inte ifrågasättas. Vissa andra saker får inte heller ifrågasättas. Dit hör Marockos illegala ockupation av grannlandet Västsahara.

Om man ser på de rapporter som har gjorts av till exempel Human Rights Watch om situationen i Marocko pågår också upprepade och systematiska övergrepp mot mänskliga rättigheter.

Detta gör att jag tycker att när Exportrådet funderar på vart man ska skicka nästa delegation bör man snarare åka till Tunisien och till Egypten än till just Marocko. Det borde rimligen vara den läxa som vi har lärt av hur vi har agerat inför de demokratiska revolterna i Nordafrika. Därför tycker jag att den planerade – nu i och för sig inställda – resan till Marocko är ett exempel på milt uttryckt dålig tajmning med tanke på det som händer i Nordafrika. Jag skulle önska att man satte in utvecklandet av handelsförbindelserna mer i en politisk kontext. Vi ska handla mycket med länder, men vi ska satsa särskilt på att utveckla handeln med de länder som respekterar folkrätt och är inne i en process av demokratisering.

Det finns stora problem med Marocko som handelspartner. Många varor kommer från ockuperat område. Marockanska företag är nästan undantagslöst aktiva i de ockuperade områdena i Västsahara. Även om ambitionen att respektera folkrätten är hög är frågan hur kontrollen egentligen ser ut. Hur säkra är vi på att de marockanska grönsaker som säljs i svenska varuhus inte är odlade i Västsahara? Hur mycket vet vi om var fosfatet kommer ifrån i den handelsgodsel som sprids på svenska åkrar? Vad vet vi om de omega 3-tabletter vi kan köpa i hyllan för kosttillskott? Kommer de från det fiske som EU har betalat och som till 90 procent sker i ockuperat vatten under fiskeavtalet med Marocko? Min gissning är att vi egentligen vet ganska lite om det – alltför lite.

Därav kommer min fråga till handelsministern: Hur säker känner sig handelsministern i dag på att de varor som vi importerar från Marocko inte kommer från ockuperat land och därmed bidrar till fortsatt ockupation och brott mot folkrätten?

Anf. 24 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag är glad att Jonas Sjöstedt lyfter fram frågan om Västsahara. Det är en konflikt som verkligen är bortglömd – en del säger till och med förstelnad. Det talas alldeles för lite om denna konflikt i dag i både svenska och utländska medier och inom politiken.

Det finns FN-styrkor där sedan lång tid tillbaka. Alla önskar att det ska ske en folkomröstning och att steg framåt ska ske i enlighet med den resolution vi har. Men ingenting händer. Jag har själv varit på plats både i Marocko och i Västsahara som riksdagsledamot och sett hur det ser ut. Det finns en hel del övrigt att önska på området, kan jag säga.

Men jag vill också säga att svenska företag gör skillnad. Många andra företag gör också skillnad i hela regionen. Det är bra exempel som vi ser nu, vilket Jonas Sjöstedt också sade. Vi ser en ljusning. Det finns också många baksidor med detta och tragiska saker som händer. Men det är en förändring på gång. Folket börjar kräva reformer, och folk har möjlighet att samla sig. Det hade inte varit möjligt utan vår teknologi och utan att företag hade varit där och byggt upp möjligheter till kommunikation för människor.

Jag tycker att det är viktigt att vi finns även i svåra länder. Naturligtvis ska vi alltid respektera de FN-sanktioner, de EU-sanktioner och de vapenembargon som finns och agera i enlighet med den lagstiftning vi har. Men svenska företag är duktiga på CSR, det vill säga corporate social responsibility. Det vilar på fyra ben. Det handlar om respekt för mänskliga rättigheter, om arbetstagarens rättigheter på arbetsplatsen, om miljöhänsyn och om antikorruption. Jag är övertygad om att fler svenska företag skulle kunna göra skillnad även i Marocko.

Nu ställdes denna resa in. Det handlade om situationen i regionen i stort. Det handlade om situationen i Nordafrika. Därmed tyckte man inte att det var lämpligt. Det handlade inte explicit om situationen i Marocko. Bedömningen av om man ska resa till Tunisien, till Algeriet, till Egypten eller vart i regionen man ska ta vägen måste vara upp till Exportrådet att göra. Jag kan säga att jag önskar att Exportrådet kunde finnas på alla dessa platser så snart som möjligt för att stimulera ökade kontakter mellan våra företag och just för att vi ska kunna överföra våra svenska värderingar. Det är någonting som vi just nu ser exempel på i stora delar av regionen.

Jag tror inte på att bojkotta och isolera. Däremot tycker jag att det är viktigt att vi också upplyser företagen om var den svenska regeringen står, hur vi agerar i enlighet med folkrätten och hur vi säkerställer att vi inte handlar med varor från ockuperat område. Jag vet att det har funnits exempel i Sverige på att vi har fått in varor från Västsahara som är stämplade Marocko. Då har dessa genast tagits bort. Det tycker jag till stor del säkerställer att vi inte handlar med varor från ockuperat område. Jag ska naturligtvis inte stå i talarstolen och garantera detta till hundra procent för all framtid, men jag vet att vi gör vårt allra bästa. Det gör också svenska företag.

Anf. 25 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret. Även jag har varit i både Marocko och i det ockuperade Västsahara. Jag får inte åka dit igen eftersom jag är portad av de marockanska myndigheterna efter att ha skrivit om situationen. Det kanske också Ewa Björling är; det hedrar henne i så fall.

För att nyansera det hela lite ska jag säga att det finns delar av regeringens politik som jag tycker är bra. Den svenska regeringen har intagit en utmärkt hållning när det gäller fiskeavtalet med Marocko. Det är viktigt att ge regeringen detta erkännande – i den frågan har man haft en konsekvent och bra linje i EU:s ministerråd. Det finns också exempel på svenska företag som har tagit detta på stort allvar. Jag tror att det var Axfood som plockade bort varor från Marocko från sina hyllor efter det att det visade sig att de kom från ockuperat område.

Men i mitt stilla sinne undrar jag hur mycket som slinker igenom. Hur många av företagen bryr sig egentligen inte? Om vi menar allvar med talet om att respektera folkrätten måste vi försöka ta reda på det och vara lite mer aktiva. Det är där jag skulle önska att ministern hade mer att säga om vad regeringen tänker göra för att se till att inte varor från ockuperat område säljs i Sverige.

Sedan delar jag inte heller grundsynen att vi ska finnas på alla platser. Handelsbojkotter kan vara ett trubbigt medel. Man kan diskutera det länge. Men jag menar att det är rimligt, och det skriver också till exempel Europeiska unionen i sin strategi för det södra grannskapet, att man utvecklar handeln med dem som befinner i en sorts politisk reformprocess. Annars riskerar vi att fortsätta det som EU gjorde alltför länge då man indirekt backade upp diktatorerna genom att ge dem goda handelsförbindelser.

Likaväl som ett system för Internet eller mobiltelefoner som man har sålt till ett land kan användas för att organisera demonstrationer har ju företag sålt teknik för att blockera Internetsidor. Jag menar att det blir lite för enkelt när man säger att all handel är god. Så är det inte. Jag menar till exempel att det var ett misstag att resa till Libyen och diskutera affärer såsom man gjorde för några år sedan.

Då skickar man det dubbla budskapet som är kärnproblemet i EU:s hållning gentemot de här länderna. Man tas inte på allvar när man ena gången säger att man står för mänskliga rättigheter och nästa gång är där och fikar efter affärskontrakt av olika slag och gör de här affärerna.

Jag tycker att vi borde dra lärdom av revolten i arabvärlden, och den borde vara att vi tänker oss för före och inte skickar delegationer till exempel till Marocko.

När det gäller detta att vi kan besöka alla platser undrar jag om vi i dag skulle kunna skicka en delegation till Syrien samtidigt som vi vet att tiotals personer dödas nästan dagligen på gatorna i Syrien. Jag menar att svaret är: Nej, det kan vi inte. Det måste vara skillnad mellan olika länder när vi väljer vilket land vi ska handla med och vilket land vi ska legitimera med olika typer av officiella besök. Här skiljer sig Vänsterpartiets syn ifrån regeringens.

Jag skulle vilja återvända till den fråga jag ställde till ministern. Den är: Vad tror ministern själv? Är det inte så att det slinker igenom en hel del varor från det ockuperade Västsahara till Sverige i dag? Hur säker kan man vara på att det här verkligen fungerar? Vad kan vi göra för att se till att medvetenheten om detta ökar hos företagen och att vi kontrollerar det här lite bättre?

Anf. 26 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Tack igen till Jonas Sjöstedt för att han lyfter upp väldigt viktiga frågor som regeringen också fokuserar mycket på!

Först vill jag förtydliga att det inte handlar om att handla med alla, överallt, på alla platser på jorden. Det vill jag vara väldigt tydlig med. Det var just därför jag också talade om vilka gränser som finns angående sanktioner, embargon, lagstiftning och så vidare. Det följer Sverige mycket noga.

Låt oss åter gå in på den svåra frågan om hur vi påverkar fler företag och om hur de får vetskap om vikten av de frågor som inryms inom CSR.

Sverige har i dag ett memorandum of understanding med Kina angående CSR-frågor där vi också försöker utbilda kinesiska företag i att tänka på OECD:s riktlinjer och att tänka på rätt sätt för att bli mer attraktiva ute i världen. Arbetar man med CSR i dag och uppfyller de här riktlinjerna får man också ett väldigt mycket starkare varumärke. Det har företag som exporterar upptäckt. Det är en stor skillnad mellan företag som arbetar internt i Kina och företag som arbetar utanför Kina. Jag tycker att det är väldigt glädjande att vi ser att det gör skillnad.

Vi har också, tillsammans med Exportrådet för övrigt, organiserat en stor konferens i Saudiarabien om CSR-frågor i fokus. Det har efterfrågats från saudisk sida. Det handlar återigen om att de ser att de behöver lära sig det här för att stärka sitt varumärke.

I går kom jag hem från Turkiet. Jag besökte en av de största textilfabrikerna i Turkiet där ett stort svenskt klädföretag har beställningar. Där ställer de väldigt höga krav på CSR. Det ställs höga krav på hur de har det på arbetsplatsen, att de respekterar mänskliga rättigheter, att de visar miljöhänsyn och naturligtvis att de inte ägnar sig åt korruption.

Vi hade väldigt intressanta diskussioner med det här företaget och frågade: Hur står sig detta och hur kan ni vara med och påverka? De berättade att som stora företag som också kan gå tillsammans med andra internationella stora klädföretag kan de verkligen sätta tryck i dag på fabriker där det inte är den kvalitet som vi i Sverige önskar. De tvingas faktiskt att förändra sig i dag. Det är väldigt bra steg framåt. Fler och fler inser vikten av detta. Nätverken för företagen blir också väldigt mycket större.

Det här är en fråga som glädjande nog växer i betydelse för varje dag som går. Just därför är det också viktigt att vi finns i svårare länder. Vi kan göra skillnad, och företagen ser också vikten av detta. Det är en fråga som vi ständigt bär med oss när vi är ute med handelsdelegationer tillsammans med Exportrådet. Det är också en fråga som Exportrådet jobbar väldigt mycket med. De jobbar med att utbilda fler företag i CSR. Det gäller inte minst företag på plats men också svenska företag som vill verka i svårare länder. Det handlar inte bara om att göra affärer i dag, utan det handlar också om att överföra svenska värderingar så att fler människor får större rättigheter och större möjligheter att göra sin röst hörd. Det är precis det som vi nu ser i hela regionen i Nordafrika.

Anf. 27 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Tack för svaret, handelsministern! Jag tycker att det är alldeles utmärkt att arbeta med företagens sociala ansvar och deras ansvar för att respektera folkrätten. Men det finns ändå avgörande skillnader mellan oss i Vänsterpartiet och regeringen i den här frågan.

Jag tycker att bristen på konkretion vad gäller uppföljningen av varor från ockuperat område i Västsahara är ett ganska säkert tecken på att man borde titta mer på den frågan. Man borde göra mer för att informera företagen och kontrollera att varor från ockuperad mark inte säljs i Sverige. Det är de ekonomiska motiven som i dag är själva drivmotorn i Marockos illegala ockupation av grannlandet Västsahara.

Jag menar också att Exportrådets planerade resa till Marocko var ett misstag. De borde aldrig ha planerat en resa till Marocko. De borde ha lärt sig av detta tidigare.

Vi menar också att vissa delar av lagstiftningen bör skärpas, till exempel när det gäller vapenexporten till diktaturer. Vi är i dag en ganska betydande vapenexportör till inte minst Gulfländer. Bahrain är ett av dem. De har satt in polis och militär mot fredliga demonstrationer. Här finns det betydande politiska skillnader.

Jag skulle vilja uppmana regeringen att komma tillbaka i de här frågorna och att fundera mer på hur man kan sätta ekonomisk press på Marocko. Så länge omvärlden inte gör det kommer Västsaharakonflikten inte att lösas. Det är med all sannolikhet där nyckeln ligger.

Med de orden, herr talman och handelsministern, vill jag önska er en trevlig helg.

Anf. 28 Statsrådet EWA BJÖRLING (M):

Herr talman! Beträffande bristen på konkretion vill jag säga att jag tycker att regeringen är väldigt konkret i sitt CSR-arbete. Vi har en specifik CSR-ambassadör. Som jag berättade har vi också avtal med Kina. Vi gör insatser på det området i Saudiarabien. Vi tittar på frågan i hela gulfregionen. Jag kan även berätta att vi hade diskussioner med Exportrådet i Turkiet om hur vi där kan jobba mer med CSR-frågor. Det är viktiga frågor i regionen och därför behöver vi vara där och göra skillnad.

Just CSR är det mest konkreta sättet jag känner till för att även jobba med frågan om mänskliga rättigheter, att faktiskt göra skillnad för människorna som bor i dessa svåra länder så att de får bättre arbetsplatser, bättre möjligheter till kommunikationer, en lön som förhoppningsvis går att leva på och kanske också får lite större frihet.

Den förändring vi nu ser hade aldrig kunnat ske om vi inte hade haft närvaro av utländska företag, i olika stor omfattning. Där har Sverige och svenska företag varit mycket viktiga, det vet vi. Utan till exempel Ericsson i Libyen tror jag inte att vi hade sett det vi ser i dag.

Jag tycker fortfarande att man alltid på ett pragmatiskt sätt ska ställa sig frågan hur vi bäst gör skillnad för människorna som lever i länder med hårt förtryck. Gör vi det genom att vända dem ryggen? Gör vi det genom bojkott och isolering? Nej, jag tror inte det. Med detta sagt säger jag också att det kan finnas tillfällen, det kan finnas situationer, när vi behöver ha sanktioner. Libyen är ett utmärkt sådant exempel just nu. Ja, det behövs tydliga sanktioner. Vi behöver till och med ta ytterligare steg som det ser ut nu. Jag anser att Sverige jobbar på ett bra sätt, och regeringen är mycket aktiv i dessa frågor.

Jag tackar Jonas Sjöstedt för en god debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2010/11:121 och 123 till socialförsäkringsutskottet

2010/11:128 och 129 till justitieutskottet

Prot. 2010/11:89

15 april

Svar på

interpellationer

10 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2010/11:20 för torsdagen den 14 april i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från civilutskottet.

11 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:
RiR 2011:14 Svenska bidrag till internationella insatser

12 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2010/11:FPM94 Förordning om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) *KOM(2011)135* till justitieutskottet

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2010/11:107 Förbättrad utslussning från sluten ungdomsvård

2010/11:Ju13 av Margareta Sandstedt och Kent Ekeröth (SD)

2010/11:Ju14 av Kerstin Haglö m.fl. (S)

2010/11:Ju15 av Lena Olsson m.fl. (V)

2010/11:Ju16 av Maria Ferm m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2010/11:110 Ändrade kapitaltäckningsregler
2010/11:Fi3 av Ulla Andersson m.fl. (V)

med anledning av prop. 2010/11:122 Behörighet för lokförare
2010/11:T15 av Björn von Sydow och Lennart Axelsson (S)
2010/11:T16 av Siv Holma m.fl. (V)

14 § Anmälan om interpellationer

Prot. 2010/11:89

15 april

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 15 april

2010/11:323 Missmatchning på den svenska arbetsmarknaden

av *Jasenka Omanovic* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2010/11:324 Etablering av nyanlända

av *Shadiye Heydari* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 april.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 15 april

2010/11:452 Rovdjurspolitiken

av *Gunnar Sandberg* (S)

till miljöminister Andreas Carlgren (C)

2010/11:453 Momsundantag för ideella föreningar

av *Gunnar Sandberg* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2010/11:454 Arbetspendling och personlig assistans

av *Eva Olofsson* (V)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 april.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 15 april

2010/11:421 Ingångslöner i kommunsektorn

av *Josefin Brink* (V)

till finansminister Anders Borg (M)

Prot. 2010/11:89
15 april

2010/11:433 Lönenivån för låginkomsttagare och kvinnor
av *Christina Karlsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 april.

17 § Kammaren åtskildes kl. 10.20.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 §	Avsägelse.....	1
2 §	Anmälan om kompletteringsval till justitieutskottet	1
3 §	Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet och kulturutskottet.....	1
4 §	Val av extra suppleanter i konstitutionsutskottet och kulturutskottet	2
5 §	Svar på interpellation 2010/11:255 om avgifter i skolan	2
	Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	2
	Anf. 2 ROSSANA DINAMARCA (V)	3
	Anf. 3 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	3
	Anf. 4 ROSSANA DINAMARCA (V)	4
	Anf. 5 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	5
	Anf. 6 ROSSANA DINAMARCA (V)	6
	Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	7
6 §	Svar på interpellation 2010/11:303 om Iterprojektet	7
	Anf. 8 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	7
	Anf. 9 JONAS SJÖSTEDT (V)	8
	Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	9
	Anf. 11 JONAS SJÖSTEDT (V)	10
	Anf. 12 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	11
	Anf. 13 JONAS SJÖSTEDT (V)	12
	Anf. 14 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	12
7 §	Svar på interpellation 2010/11:314 om föräldraskap vid assisterad befruktning	13
	Anf. 15 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	13
	Anf. 16 JONAS GUNNARSSON (S)	13
	Anf. 17 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	14
	Anf. 18 JONAS GUNNARSSON (S)	15
	Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	16
	Anf. 20 JONAS GUNNARSSON (S)	17
	Anf. 21 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	17
8 §	Svar på interpellation 2010/11:295 om Sveriges exportråds resa till Marocko.....	18
	Anf. 22 Statsrådet EWA BJÖRLING (M)	18
	Anf. 23 JONAS SJÖSTEDT (V)	18
	Anf. 24 Statsrådet EWA BJÖRLING (M)	19
	Anf. 25 JONAS SJÖSTEDT (V)	20
	Anf. 26 Statsrådet EWA BJÖRLING (M)	21
	Anf. 27 JONAS SJÖSTEDT (V)	22
	Anf. 28 Statsrådet EWA BJÖRLING (M)	23
9 §	Hänvisning av ärenden till utskott	23
10 §	Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	24
11 §	Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen	24

12 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	24
13 § Bordläggning.....	24
14 § Anmälan om interpellationer	25
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	25
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	25
17 § Kammaren åtskildes kl. 10.20.	26

